

EEN BOEKENKAST ... MIJN BESTE SPEELMAKKER

De laatste jaren is men in onderwijskringen meer en meer bewust geworden van het feit dat het kleuteronderwijs meer kan betekenen dan enkel een voorbereiding op de lagere school. Het kleuteronderwijs heeft haar eigen functie.

Die vernieuwde eenheid is er vooral gekomen dankzij de projectgroep 'ervaringsgericht kleuteronderwijs' (EGKO). Het EGKO schuift binnen het kleuteronderwijs een drietal basisprincipes naar voren, m.n. kleuterinitiatief, milieu-verrijking en ervaringsgerichte dialoog.

Bekijken we deze principes even van dichtbij :

- vrij kleuterinitiatief : kleuters mogen zelf bepalen wat ze gedurende de dag zullen doen. Kleuters mogen kiezen. Uiteraard zijn er grenzen en afspraken.
- verrijking van het milieu : men streeft ernaar om via een zo ruim mogelijk aanbod van materiaal en activiteiten aan de ontwikkelingsbehoeften van de kleuter tegemoet te komen.
- ervaringsgerichte dialoog : men luistert echt naar kinderen en biedt hen kansen om hun ervaringen te verwoorden.

Deze drie principes vereisen van de leid(st)er een enorme dosis inzet en creativiteit. Men tracht immers tegemoet te komen aan de eigenheid van elke individuele kleuter : d.w.z. eerder een procesgericht werken dan wel produktgericht, eerder groepsgericht dan wel klassikaal enz. Kleuteronderwijs op deze wijze bekeken, biedt kleuters de kans om zichzelf te ontplooiën, kleuters krijgen de kans hun eigen ervaringen als uitgangspunt te nemen voor verdere ontwikkeling, en dit op de meest diverse domeinen.

In dit artikel belichten we de rol die de bibliotheek kan vervullen in die ervaringswereld. Dit stelt een aantal vragen over de manier waarop de bibliotheek geïntegreerd kan worden in de leefwereld van het kind.

'De bibliotheek integreren in de leefwereld van het kind', is dit geen ijdele hoop van een gemotiveerd bibliothecaris ? Heeft de bibliotheek onze kleuters wel iets te bieden ? Past een schoolbibliotheek in het kleuteronderwijs ? In het kader van wat in de eerste alinea van dit artikel werd geschreven kan de bibliotheek een ideale plaats zijn om kinderen hun eigen ervaringen te laten verwoorden, hun ervaringen te verrijken en nauwkeuriger te exploreren. Een bibliotheek moet de kans bieden om kinderen in alle vrijheid te confronteren met hun ervaringen.

Wanneer kinderen van jongsaf de bibliotheek leren kennen als een plek waar informatie op eigen niveau aanwezig is, als een plek waar je lekker in prentenboeken kan

duiken of als een plek waar grote prenten liggen van in werkelijkheid zeer kleine dingen ; dan lijkt het aanne- melijk dat een bibliotheek haar plaats binnen de leefwe- relld van een kind terecht kan opeisen indien tenminste aan een aantal voorwaarden op het vlak van inrichting en aanbod is voldaan.

Bij wijze van illustratie geven we hier het verslag van een bezoek met kleuters aan een bibliotheek. De activiteit werd begeleid door Karin Zwaenepoel, studente aan de kleuternormaalschool 'Pulhof' te Berchem. Daarna geven we de bedenkingen van de bibliothecaris naar aanleiding hiervan weer.

Met kleuters naar de bibliotheek

"Elke stage denk je erover na : Hoe kan ik kleuters uitno- digen om zelf initiatieven te nemen ? Hoe breng ik kleu- ters ertoe hun ervaringen te verwoorden ? Door over deze vragen na te denken, ontstond de idee om met de kleuters eens naar de bibliotheek te gaan. Daar zouden ze dan boeken kunnen ontlene n en deze dan in de klas of thuis bekijken en vergelijken. Zo zouden kleuters spontaan kennis maken met boeken, ze zouden langzamerhand inzicht krijgen in boeken, ze zouden er vooral veel plezier aan beleven en er toch veel bij leren.

Het is me een ervaring geworden. Eerst moest ik een bi- bliotheek vinden die aantrekkelijk is voor kleuters (kus- sens, gezellig hoekje, schabben op kleuterhoogte, knappe prentenboeken, ...). Omdat ik niet zo snel een bibliotheek vond die aan mijn voorwaarden voldeed, heb ik na goedkeu- ring van de schoolbibliothecaris de eigen bibliotheek kleutergericht gemaakt. Dan zocht ik naar activiteiten om dit onderwerp aan te brengen en de kleuters te motive- ren voor de uitstap. Een verhaal bracht ons uiteindelijk in de bib.

De kleuters kregen de kans om vrije reacties te geven op de nieuwe omgeving, ze wandelden tussen de boeken maar doken al snel met enkele prentenboeken in de kussens. Boeken werden bekeken en vergeleken, er werd uitvoerig verteld en doorgegeven.

Elk hoekje van de bibliotheek werd uitgekamd, grote- men- sen boeken werden vergeleken naar grootte, vorm en kleur. Uiteindelijk werd besloten om enkele boeken te ontlene n en ze mee naar de klas te nemen.

In de klas bleven de kleuters praten over de bibliotheek, over de boeken. En werd door de kleuters voorgesteld om ook in de klas een bibliotheek te maken met boeken die regelmatig veranderd kunnen worden. Een bibliotheek waar geen mama's en papa's kunnen komen want er zijn geen stoelen, enkel kussens.

Er kon nog zoveel gebeuren, maar de tijd ontbrak.

Wel dit nog : als een kleuterschool verbonden is aan een lagere school met bib, dan loont het echt de moeite om in die bibliotheek een echt knus boekenhoekje voor kleuters in te richten.

Als kinderen immers op een ontspannende en niet- verplichtende wijze kunnen praten over zelfgekozen onderwerpen dan blijken ze in staat tot unieke waarnemingen en verwoorden ze deze waarnemingen op een erg creatieve manier.

Reacties van de bibliothecaris

Het feit dat de kleuterleidster niet direct een bibliotheekomgeving vond die aan haar behoeften voldeed, toont duidelijk de enorme kloof aan die er bestaat tussen gebruikers en bibliotheken, de tempels der wijsheid. Op een grappige wijze wordt dit geïllustreerd in volgende sketch :

Uit : C.M. Schulz, Charlie Braun und seine Freunde
Ravensburg, 1981. - P. 18

De eenzijdige gerichtheid van bibliothecarissen op hun collectie, hun optreden als "conservators" van het geestelijk erfgoed van de mensheid, ingewikkelde systematieken en reglementeringen hebben bibliotheekbezoek voor vele gebruikers onaantrekkelijk gemaakt. Voor 4/5 van de bevolking ligt de "openbare" bibliotheek buiten de dagelijkse leefwereld. Jeugdige bezoekers "gebruiken" meestal slechts een fractie van wat de bibliotheek te bieden heeft in functie van "verplichte" studie- of huislectuur.

Gelukkig waait er de laatste jaren een nieuwe wind door de bibliotheekrangen : betere dienstverlening, gebruikersgerichtheid, publiciteit en voorlichting, bibliotheekintroductie, kwaliteitsverbetering van het aanbod, gebrui-

kersgidsen zijn evenzovele middelen om de bibliotheek dichterbij de consument te brengen. Om de bibliotheek een meer uitnodigend karakter te geven dient ook de "architectuur" aangepast. Bepaalde bevolkingsgroepen worden zowel geestelijk als fysisch geweerd uit de bibliotheek. Voor ouders met kleine kinderen b.v. is bibliotheekbezoek een "opdracht". In een tijd waarin bloemenwinkels, warenhuizen, kappers, speelhoekjes voor de allerkleinsten inrichten, zien de meeste van onze bibliotheken er nog vrij archaïsch uit.

Bibliothecarissen moeten ernaar streven dat bezoekers de bibliotheek gaan "beleven", eerder dan "gebruiken". Eén van de manieren om de afstandelijkheid die bibliotheken kenmerkt op te heffen is een andere wijze van presenteren. Vooral naar kleinere kinderen toe speelt dit een belangrijke rol. Deze groep kenmerkt zich door spontaneïteit, natuurlijk plezier, verlangen naar gezelschap, zelfontdekking. De klassieke "warenschikking" komt hieraan niet tegemoet. De presentatie moet gekenmerkt zijn door flexibiliteit en mobiliteit. In plaats van saaie "kastenstraten" waar de boeken rug aan rug staan opgesteld moet men gaan naar een "luchtiger" manier van presenteren met speel- en snuffelhoeken, over de bibliotheek verspreid. Een aangepaste vloerbekleding, zitjes, posters, achtergrondmuziek zorgen voor een gezellige sfeer. Een kindgerichte infrastructuur en architectuur kan er aldus toe bijdragen de bibliotheek beter te integreren in de leefwereld van het kind.

Daarnaast dient ook het aanbod van de "biblio"-theek verruimd te worden. Het boek is immers maar één communicatiecentrum naast de vele andere waarmee kinderen in hun leefwereld geconfronteerd worden. In een dergelijke "mediatheek" kunnen in een min of meer systematische ordening en (eventuele) ontsluiting allerlei materialen hun plaats vinden: verhalende en informatieve platen, foto's, boeken, tijdschriften, audiovisuele middelen en allerlei realia. Het zou nuttig zijn dat mensen die ervaringen hebben op dit gebied hun bevindingen aan elkaar mededelen. De auteurs van dit artikel zien in elk geval reacties of suggesties i.v.m. activiteiten met kleuters in een "mediatheek" graag tegemoet.

Herman Coene, Docent kleuternormaalschool, 'Pulhof', Berchem, Verhoevenlei 14, 2130 Brasschaat

Chris Peeters, Bibliothecaris, 'Pulhof' Berchem, Beeklaan 24, 2550 Kontich

Karin Zwaenepoel, Studente kleuternormaalschool, 'Pulhof' Berchem, Romeinseput 102, 2520 Edegem